

TEXTOS DOCENTS

197

LLICENCIATURA DE PSICOPEDAGOGIA

Guia de Pràcticum

Mª Àngels Marín (coordinadora)
César Coll
Trinidad Donoso
José Luis Medina

Facultat de Pedagogia

UNIVERSITAT DE BARCELONA

TEXTOS DOCENTS

197

LLICENCIATURA DE PSICOPEDAGOGIA Guia de Pràcticum

Mª Àngels Marín (coordinadora)
César Coll
Trinidad Donoso
José Luis Medina

Facultat de Pedagogia

Publicacions i Edicions

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Coll, César

Llicenciatura de psicopedagogia : guia de pràcticum. – (Textos docents ; 197)

Annex

A la portada: Facultat de Pedagogia

ISBN 84-475-2917-7

I. Donoso, Trinidad II. Medina, José Luis (Medina Moya) III. Marín Gracia, María Ángeles,
1955-, coord. IV. Col·lecció: Textos docents (Universitat de Barcelona) ; 197

1. Psicologia pedagògica 2. Currículums (Ensenyament) 3. Practicums

© PUBLICACIONS I EDICIONS DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA, 2005

Adolf Florensa, s/n; 08028 Barcelona; Tel. 934 035 442; Fax 934 035 446;

comercial.edicions@ub.edu; <http://www.publicacions.ub.es>

Dipòsit legal: B-22722-2005

ISBN: B-84-475-2917-7

Impressió: Gráficas Rey, S.L.

Imprès a Espanya / Printed in Spain

PRESENTACIÓ

El Plà d'Estudis de la Llicenciatura en Psicopedagogia contempla el Pràcticum com a matèria essencial en la formació del futur professional. És una assignatura troncal i està vinculat a totes les àrees de coneixement que hi intervenen en la docència.

Per tal de garantir els principis bàsics que configuren la finalitat, estructura i organització del Pràcticum, el Consell d'Estudis va considerar necessari elaborar una guia que presentés el marc de referència i la organització d'aquest Pràcticum. Aquesta primera guia va prendre com a punt de partida les directrius i la filosofia comuns a tots els Pràcticums de la Facultat de Pedagogia; i va ser elaborada amb la participació de tots els Departaments amb docència en assignatures obligatòries d'aquest títol, fruit del consens de tot el professorat que ha participat en la seva confecció.

Després de quatre anys d'impartició del títol, la Comissió de Pràcticum, va iniciar una tasca de revisió de la realització del Pràcticum, a partir de les valoracions aportades per l'alumnat i el professorat. Durant tot un curs aquesta Comissió ha treballat fent una reflexió a fons sobre els plans de treball a realitzar, l'avaluació, etc.

La Guia del Pràcticum de la Llicenciatura en Psicopedagogia, que ara presentem, té com a punt de partida la primera guia elaborada però ha sofert una gran modificació que recull tota l'experiència acumulada en aquests anys. Conté les finalitats i els àmbits d'intervenció professional; defineix els òrgans i persones que estan implicades en el disseny i execució del Pràcticum i les funcions i responsabilitats de cadascuna d'elles; planteja el procés de matriculació i assignació de les places de pràctiques; mostra les directrius bàsiques per el desenvolupament del Pràcticum en el segon curs de la Llicenciatura amb els objectius i tasques a realitzar per l'alumnat; ofereix instruments al professorat i l'alumnat per facilitar la posada en marxa, el seguiment i l'avaluació.

La Comissió que ha dut a terme aquest treball desitja que aquesta guia esdevingui una eina útil per a tothom i espera que en el futur pugui ser completada amb les aportacions de tots els qui hi intervenen en aquest Pràcticum.

Volem manifestar el nostre agraïment a tot el professorat que han aportat suggeriments, reflexions i anàlisi crític, als esborranys que anava fent la Comissió.

Mª Àngels Marin
Cap d'Estudis de Psicopedagogia

ÍNDIX

1. El practicum al pla d'estudis	3
1.1. La funció del Pràcticum en la formació dels psicopedagogs i psicopedagogues.	3
1.2. Articulació del Pràcticum amb el Pla d'Estudis.	4
1.3. Àmbits per a la realització del Practicum	4
1.4. Finalitats i objectius del Pràcticum.	5
2. Organització del Practicum	9
2.1. Òrgans i persones que intervenen.	9
2.2. Organigrama.	10
2.3. Funcions i responsabilitats dels òrgans i instàncies implicades.	10
3. Matriculació i Assignació de les places de pràctiques	15
3.1. La matriculació en el Pràcticum.	15
3.2. Criteris i procés d'assignació de les places de pràctiques.	15
3.3. Els convenis de pràctiques.	18
4. Desenvolupament del pràcticum	19
4.1. Selecció i tipologia dels centres de pràctiques.	19
4.2. Les dues fases del Pràcticum.	20
4.3. Memòria del Pràcticum.	22
4.4. L'avaluació del Pràcticum.	25
4.5. Els tutors i tutores del Pràcticum.	26
ANNEX: MATERIALS	27
Fitxa de selecció de Centres o Institucions	
Fitxes de l'alumnat per als tutors de la Facultat i Centres	
Fitxa de les dades del centre i tutors de pràctiques per l'alumnat	
Fitxa de seguiment del practicum pel tutor de la Facultat	
Fitxa d'acord amb el Pla de Pràctiques	
Fitxa d'avaluació de les habilitats de l'alumnat al lloc de pràctiques	
Fitxa d'avaluació de les actituds de l'alumnat al lloc de pràctiques	
Certificat per l'alumnat amb especificació del lloc i les activitats realitzades al Centre	

1. EL PRÀCTICUM AL PLA D'ESTUDIS.

La pròpia naturalesa de la funció professional del llicenciat en Psicopedagogia fainsuficient la formació pràctica desenvolupada dins el marc universitari. Per això la necessitat de conèixer i participar, de forma supervisada, en el context d'actuació professional futur constitueix una necessitat imperiosa en tot el pla de formació.

1.1. La funció del Pràcticum en la formació dels psicopedagogs i psicopedagogues.

La complexitat de funcions del futurs psicopedagogs i dels contextos professionals on s'inseriràn reclamen posar al seu abast ocasions i situacions que els permetin reflexionar sobre la viabilitat i efectivitat de la seva intervenció. El Pràcticum té una dimensió eminentment professionalitzadora, la qual cosa no vol dir formació per a un lloc de treball específic, sino més aviat afavorir el desenvolupament de les habilitats professionals que inclouen tant aprenentatges de continguts com socials. Tot això des de la supervisió dels professors-tutors universitaris, responsables de la seva formació, i dels tutors dels centres on s'ubica l'experiència del Pràcticum.

Per accomplir la seva tasca professionalitzadora, el Pràcticum ha de facilitar que l'alumnat

es pugui fer càrrec de la complexa realitat del treball psicopedagògic, sense simplificacions ni reduccionismes a tècniques concretes, habilitats o aplicacions massa específiques, a partir de la seva participació en la dinàmica d'un centre o d'un equip.

adquireixi les habilitats i competències pròpies de la intervenció psicopedagògica en un determinat camp professional essent capaç de transferir-les a uns altres llocs de treball posteriorment.

generi, en les sessions col·lectives de tutoria de la Facultat, un debat sobre la realitat professional aportant diferents punts de vista de la relació teoria-pràctica a partir de la seva participació en experiències concretes.

concreti un pla d'intervenció psicopedagògica real, sempre partint d'un compromís pactat amb les persones que s'ofereixen a fer-lo possible i afavorint la reflexió sobre la pròpia pràctica.

arribi a comprendre la intervenció psicopedagògica com un treball que es porta a terme en equip i que requereix una actitud cooperativa.

1.2. Articulació del Pràcticum amb el Pla d'Estudis.

La rel·levància de les pràctiques en la formació dels futurs psicopedagogs es fa palesa en observar que en el Pla d'Estudis s'els assigna un elevat nombre de crèdits. Als 12 crèdits que corresponen al Pràcticum, els hi podríem afegir els cursats per l'alumnat de Psicologia i Pedagogia durant el primer cicle, o pels Diplomats en Educació Social i Mestres.

Temporalitat

Donat que els estudis s'articulen en 4 semestres (dos cursos acadèmics), i tenint en compte la proposta de seqüència temporal de les assignatures que conformen el Pla d'Estudis que reclamen una vinculació especial amb el Pràcticum, els 12 crèdits d'aquest es situen al llarg del segon curs dels estudis.

D'aquesta manera s'aconsegueix el màxim de continuïtat en la realització del Pràcticum, alhora que es pot establir una continuïtat i una progressió en el procés formatiu de l'alumnat.

La repartició dels crèdits en dos semestres i en un mateix centre permet dividir l'actuació de l'alumnat amb objectius diferenciats. En el tercer semestre la finalitat principal del Pràcticum és que l'alumnat treballi des de la perspectiva de l'observació, l'anàlisi i l'elaboració d'una proposta d'acció, més que des de la intervenció, deixant aquesta pel quart semestre de formació. D'aquesta manera el desenvolupament del Pràcticum comporta per part de l'alumnat l'elaboració d'una proposta d'intervenció psicopedagògica en un centre (tercer semestre), així com la seva execució i avaluació (quart semestre).

Interdisciplinarietat

Tots els Departaments implicats en l'Ensenyament de Psicopedagogia intervenen en el Pràcticum. Abans d'iniciar cada curs acadèmic, el Consell d'Estudis de Psicopedagogia decideix com s'ha de distribuir la càrrega docent o el nombre de crèdits del Pràcticum entre els Departaments.

Per realitzar aquesta atribució dels crèdits del Pràcticum als Departaments, es té en compte el grau d'implicació de cada Departament en la docència general de l'Ensenyament, així com la especialització del professorat. Es preten que la riquesa professional del professorat dels Departaments es projecti en el Pràcticum. Per aquest motiu, i pel que fa a la coordinació del Pràcticum, els Departaments de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació, Didàctica i Organització Educativa i Psicologia Evolutiva i de l'Educació hi tenen la màxima participació; pel que fa als crèdits assignats pel seguiment i tutorització de l'alumnat, es distribueixen de forma proporcional entre els Departaments que imparteixen docència en assignatures obligatòries.

1.3. Àmbits de realització del practicum

El marc legal-administratiu de la funció del futur llicenciat en Psicopedagogia fa pensar que entre els destinataris principals de la formació que proporciona aquesta titulació estan tots aquells professionals que s'han d'encarregar dels Departaments d'Orientació, així com els membres dels Equips i Serveis d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica.

L'actuació del psicopedagog/a es pot desenvolupar en camps molt diversos, com es fa palès pels professionals actuals que hi estan treballant. Així mateix s'ha de tenir en compte l'evolució social pel que fa a la seva expansió de futur. Els titulats en psicopedagogia intervindran en àmbits com:

- Unitats i Departaments d'Orientació de centres escolars -públics i privats-, desenvolupant les funcions assignades per l'Administració Educativa.
- Serveis públics d'Assessorament Psicopedagògic, atenent sobre tot a l'assessorament a centres en l'elaboració dels projectes curriculars i en l'atenció a l'alumnat amb necessitats educatives especials.
- Gabinetes privats d'assessorament a particulars i/o institucions educatives amb funcions d'orientació professional i/o ajut de l'alumnat amb fracàs escolar.
- Centres d'Educació Especial, amb funcions de assessorament i coordinació pedagògica del professorat.
- Escoles d'adults que contenen amb professionals que realitzen tasques d'assessorament psicopedagògic.
- Centres d'atenció a disminuïts.
- Centres d'atenció primerenca.
- Serveis i Programes Comunitaris, de les administracions centrals o locals, desenvolupant projectes d'orientació, informació acadèmica-professional, assessorament o bé col.laborant en l'elaboració de recursos per a la intervenció psicopedagògica.
- Oficines de col·locació i inserció laboral, tan a nivell públic com a privat, realitzant tasques com ara d'elaboració de projectes d'ocupació, i de coordinació de programes d'inserció laboral o bé de formació de professionals de la intervenció psicopedagògica, col.laborant en la realització de cursos d'especialització professional.
- Centres relacionats amb la reinserció sociolaboral de persones amb minusvàlies, realitzant funcions de diagnòstic i assessorament en casos individuals, o col.laborant amb altres professionals en el disseny de programes d'intervenció psicopedagògica.

1.4. Finalitats i Objectius del Pràcticum.

Els aprenentatges específics

Com qualsevol altra matèria, el Pràcticum preten afavorir uns aprenentatges específics que es centren en els següents aspectes:

- El coneixement de la realitat laboral del psicopedagog.
- La comprensió dels diversos aspectes i habilitats que integren l'activitat professional.
- L'aplicació dels continguts acadèmics assolits en diverses matèries i la connexió amb la realitat professional-laboral.
- El desenvolupament de les habilitats i de les estratègies pròpies de la intervenció psicopedagògica a una realitat professional concreta.
- El treball en equip i la col·laboració amb diferents professionals.
- La reflexió, a partir de la pròpia pràctica en un centre o servei, sobre les funcions i les responsabilitats de la professió triada.

La realització del Pràcticum permet a l'alumnat conèixer amb més profunditat un àmbit d'intervenció professional, en uns dels itineraris formatius que oferta l'Ensenyament, i iniciar-se en l'exercici de les tasques professionals que li són pròpies.

Els objectius del Pràcticum

La definició d'uns objectius pel Pràcticum de l'Ensenyament de Psicopedagogia exigeix tenir en compte simultàniament:

- a) els continguts acadèmics que configuren el títol.
- b) el caràcter eminentment professionalitzador d'aquesta llicenciatura de 2on cicle.
- c) la realitat actual d'intervenció psicopedagògica, sense deixar de banda el que pot ser la seva expansió en el futur.

Des d'aquesta perspectiva, els objectius fixats han de guiar l'estructuració del Pràcticum i permetre alhora definir les tasques a realitzar per l'alumnat, i els criteris d'avaluació i seguiment, així com orientar sobre la tipologia dels centres on s'ha de realitzar.

Els objectius són els següents:

- Tenir un bon coneixement de l'organització administrativa, estructura i funcionament dels diversos serveis/centres d'atenció psicopedagògica, orientació professional, inserció laboral..., on es realitzi el Pràcticum.
- Conèixer les funcions professionals dels psicopedagogs en els diferents serveis/institucions segons els àmbits d'intervenció i les àrees de treball.
- Conèixer les característiques de la població objecte d'intervenció per part del servei o entitat on es realitzen les pràctiques.
- Iniciar-se en les estratègies de treball conjunt amb d'altres professionals implicats en la proposta de plans d'intervenció psicopedagògica dirigits als diferents àmbits on es poden concretar (Equips Directius, Equips Docents, Col·lectius d'aturats, Famílies, Subjectes sense escolaritzar, etc.).
- Elaborar una proposta d'acció psicopedagògica d'acord amb el concepte i dimensions teòriques de la psicopedagogia i de les necessitats del propi centre, servei, organització, etc.
- Conèixer i saber emprar i utilitzar diferents metodologies, estratègies i tècniques pròpies de la intervenció psicopedagògica.
- Participar en el procés d'identificació, avaluació psicopedagògica, línies d'actuació i seguiment de la població atesa.
- Identificar i posar en pràctica, en el context de les tasques pròpies del Pràcticum, les estratègies implicades en el treball col·laboratiu amb diferents professionals i adonar-se de la importància de la complementarietat en l'exercici de les competències professionals.
- Desenvolupar les actituds i comportaments pertinents a l'exercici de la professió.
- Reflexionar sobre la pròpia pràctica de la intervenció psicopedagògica.
- Saber redactar informes i qualsevol tipus de documentació pròpia de les tasques d'intervenció psicopedagògica.
- Saber avaluar la intervenció psicopedagògica en totes les seves fases.

Activitats i tasques de l'alumnat

Les activitats de l'alumnat del Pràcticum es realitzen en un d'aquests tres àmbits prioritàriament: l'assessorament, l'orientació professional i l'educació especial. En cadascun d'ells es realitzen tasques i funcions més específiques, tot i que algunes d'aquestes son comunes a més d'un àmbit.

Les tasques que l'alumnat ha de dur a terme concorden amb els objectius ressenyats anteriorment i es poden concretar així:

1. Caracteritzar el centre/institució/organisme, etc: origen, marc legal, finalitat, organigrama, etc.
2. Descriure i analitzar el Pla de Treball anual del centre, servei o institució, tenint en compte els paràmetres que han intervingut en la seva elaboració (legislació vigent, coneixement del sector, necessitats dels centres, directrius externes, etc).
3. Descriure les funcions del personal adscrit al centre, institució, organisme, etc.
4. Estudiar i descriure el context en el que està insert el centre/servei o institució i la població que aten.
5. Descriure i analitzar les característiques diferencials de la població sobre la qual s'incideix.
6. Participar en les activitats proposades en el pla de treball del servei, institució, o centre en que es facin les pràctiques.
7. Assistir i participar a reunions de coordinació i informació amb l'equip del centre, servei o institució, o en sessions que aquests mantinguin amb els destinataris de la intervenció.
8. Acompanyar al professional/tutor en el decurs de la seva tasca quotidiana i fer un treball d'observació d'algunes de les activitats que aquell porta a terme.
9. Saber sol·licitar informació davant dels problemes i/o dubtes que es presenten.
10. Informar sobre els treballs o activitats realitzades a les persones pertinents.
11. Reconèixer i notificar les propies errades i omissions, tant als tutors de la facultat com del centre.
12. Fer una anàlisi de necessitats i establir les prioritats d'actuació en funció dels resultats.
13. Emprendre les accions que calguin per la posada en marxa i execució de la proposta elaborada.
14. Descriure els recursos que ofereix la comunitat i tractar d'utilitzar-los.
15. Conèixer i utilitzar les noves tecnologies i les xarxes d'informació en la intervenció psicopedagògica.
16. Mantenir contactes periòdics amb el tutor/a de les pràctiques que garanteixen la realització del Pràcticum.
17. Donar a conèixer les seves opinions i iniciatives dintre dels límits de la seva competència.
18. Establir bones relacions professionals.

19. Manifestar una actitud participativa i activa a les tasques que se li encomanen.
20. Utilitzar de manera adient els diversos recursos i mitjans de suport per a la comunicació en públic.
21. Preparació del material necessari per a la presentació d'activitats, projectes, etc, a diferents destinataris i transmetre correctament la informació en diverses situacions de comunicació en públic: conferències, taules rodones, xerrades, sessions de treball, etc.
22. Mantenir una actitud responsable davant de situacions i compromisos formals: assistència i puntualitat.
23. Manifestar les actituds de respecte, rigor, discreció i confidencialitat inherents a la intervenció psicopedagògica.
24. Distribuir-se el temps de manera eficient.
25. Identificar i descriure els models i estratègies d'intervenció que orienten la pròpia pràctica, en el context de les tasques realitzades al Pràcticum.
26. Portar un diari de pràctiques com a base documental de la memòria en la que s'explicitin les tasques realitzades segons el pla de pràctiques dissenyat.
27. Elaborar una memòria tècnica del desenvolupament del Pràcticum.
28. Realitzar l'avaluació de la intervenció psicopedagògica dissenyada i executada.
29. Fer l'autoavaluació de les habilitats i actituds necessàries per a l'exercici professional.
30. Presentar i defensar el pla d'intervenció dissenyat i executat davant els companys i el professorat implicat en el seu seguiment.